ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

ВОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „BAĆKAUŠĆYNA" („VATERLAND")

Herausgeber: Wladimir BORTNIK

Postadresse: Die Weissruthenische Zeitung „Baćkauščyna" („Das Vaterland"), (13 b) München 19, Schliessfach 69.

Druck: „LOGOS", Buchdruckerei u. Verl., G.m.b.H., München 19, Bothmerstr. 14

Цана: Нямеччына: на год — 14,— м.; 6 м-цаў — 7,50 м.; 3 м-цы — 4,25 м.; **ЗША і Канада:** на год — 8,— д.; 6 м-цаў — 4,50 д.; 3 м-цы — 2,50 д.; 1 нумар — 0,20 д. **Ангельшчына й Аўстралія:** 39 шыл.; 21 шыл.; 12 шыл.; 1 шыл. **Бэльгія:** 210 фр.; 120 фр.; 75 фр.; 5 фр. **Францыя:** 800 фр.; 450 фр.; 250 фр.; 20 фр. **Аргентына:** 80 пэз.; 45 пэз.; 25 пэз.; 2 пэз. **Перасылка лётніцкай поштай аднаго нумару газэты каштуе дадаткова:** у ЗША і Канаду — 40 фэнігаў (10 ам. цэнт.); у Аргентыну — 70 фэн. (17 ам. ц.); у Аўстралію — 90 фэн. (22 ам. ц.). Падвойныя нумары каштуюць падвойна.

Банковае конто: Zeitung „Baćkauščyna", Konto Nr. 357-125, Bay. Hypotheken- u. Wechselbank, München.

LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND"

THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "THE FATHERLAND„

№ 5 (391) | Нядзеля, 2 лютага 1958 г. | ГОД ВЫДАНЬНЯ 12

Бальшавіцкае самахвальства

Першага студзеня наступнага году савецкая ўлада будзе адзначаць саракавую гадавіну заснаваньня БССР. Ужо цяпер шмат гаворыцца аб падрыхтоўцы да «годнай» сустрэчы гэтай гадавіны. Як і кажнае іншае камуністычнае здарэньне, саракагодзьдзе БССР, паводля савецкай прэсы, мае быць адзначанае «новымі посьпехамі ў камуністычным будаўніцтве Беларусі», прыйманьнем новых «сацыялістычных забавязаньняў», заключаньнем новых «соцспаборніцтваў». Інакш кажучы, саракагодзьдзе БССР паслужыць партыі яшчэ аднэй нагодай, каб узмоцніць выцісканьне сілаў з народу на гэтак званых «будоўлях камунізму».

Апошнімі днямі й тыднямі, у сувязі з надыходзячымі гэтак званымі выбарамі ў Вярхоўны Савет СССР і наведаньнем Менску Хрушчовам, асабліва ўзмоцнілася прапаганда аб «дасягненьнях» савецкай улады на Беларусі за сорак год існаваньня БССР.

Што-ж у запраўднасьці дало беларускаму народу саракагадовае панаваньне бальшавікоў? Ці апраўдываюць у якой-небудзь меры тыя «дасягненьні», якімі афішуецца камуністычнае кіраўніцтва, мільённыя ахвяры ў людзях, духовыя цярпеньні й матарыяльныя страты беларускага народу, спрычыненыя бальшавіцкай дыктатурай? Спрабуем коратка затрымацца над гэтым пытаньнем, падмацоўваючы ў некаторых выпадках нашыя выснавы дадзенымі із савецкай прэсы.

Гаворачы аб дасягненьнях савецкай ўлады на Беларусі, бальшавіцкая прапаганда ў першую чаргу падкрэсьлівае тое, што «Беларусь з адсталай ускраіны царскай Расеі ператварылася ў індустрыяльную краіну зь перадавой тэхнікай». Гэтая фраза сустракаецца заўсёды на першым месцы ўсіх савецкіх артыкулаў і выступленьняў, прысьвечаных гэтай тэме. Яна, відавочна, мае выражаць галоўнае дасягненьне. Як-жа яно ёсьць у запраўднасьці?

Нельга запярэчыць, што ў Беларусі за апошнія 40 год разьвіліся некаторыя галіны прамысловасьці. Але бальшавіцкая прапаганда не гаворыць якой цаной гэтая прамысловасьць змагла разьвіцца і якую карысьць мае зь яе беларускі народ, яна маўчыць аб тым, што побач з пабудовай у Менску й некаторых іншых гарадох Беларусі некалькіх машынабудаўнічых, станкабудаўнічых ды іншых заводаў і фабрык савецкая ўлада разбурыла й трымае ў катастрафічным стане галоўны сэктар нашай гаспадаркі — земляробства. Страты, якія атрымала Беларусь у выніку зруйнаваньня сельскай гаспадаркі далёка не скампэнсуюцца тымі некалькімі заводамі й фабрыкамі, пабудаванымі за гады савецкай улады.

Да гэтага індустрыялізацыя Беларусі праводзіцца зусім не на эканамічна-выгадных асновах. Так, прыкладам галоўны націск кладзецца на разьвіцьцё такіх відаў прамысловасьці, як цяжкое машынабудаваньне, якая працуе вылучна на прывознай сыравіне й паўфабрыкатах, і бальшыня прадукцыі гэтых прадпрыемстваў вывозіцца ізноў за межы Беларусі. Затое савецкая ўлада ўпорыста супраціўлялася й супраціўляецца разьвіцьцю прамысловасьці на мясцовай сыравіне. Такая цэнная сельскагаспадарчая сыравіна як лён, бульба, або прадукты жывёлагадоўлі вывозяцца для пераапрацоўкі за межы Беларусі, бо на месцы прамысловасьць для апрацоўкі гэтых прадуктаў не разьвіваецца. Беларусы ня могуць наракаць на нястачу лесу; эшалоны беларускага дрэва ідуць штодзённа ў розныя канцы Савецкага Саюзу. Але атрымаць у Беларусі патрэбную мэблю — не такая лёгкая справа. Такая-ж палітыка стасуецца й да разьвіцьця на Беларусі прамысловасьці на базе мясцовых мінэральных багацьцяў. Адкрытыя багатыя залежы фасфарытаў, каменнай і калійных соляў ды іншых мінэралаў вельмі слаба, або й не эксплятуюцца. Страты, якія паўстаюць у выніку бесталковай перавозкі за тысячы кілямэтраў сыравіны й гатовай прадукцыі мала турбуюць савецкае кіраўніцтва. Чым-жа гэта выясьняецца?

Адказ на гэта заключаецца ня столькі ў няэфэктоўнасьці савецкага сцэнтралізаванага плянаваньня, колькі ў нацыянальнай палітыцы Крамля ў дачыненьні да Беларусі. Эканамічныя дачыненьні выкарыстоўваюцца як сяродак прыкоўваньня Беларусі да «единой и неделимой» маскоўскай імпэрыі. Бальшавікі разумеюць, што разьвіцьцё на Беларусі незалежнай і рэнтабільнай нацыянальнай прамысловасьці можа пацягнуць за сабой небясьпечныя наступствы. Гэта можа за шмат узьняць у Беларусаў пачуцьцё гаспадарчай незалежнасьці ад іншых раёнаў бальшавіцка-расейскай імпэрыі і ўзмоцніць дамаганьні незалежнасьці палітычнай. І вось у ахвяру гэтай імпэрскай ідэі прыносяцца эканамічныя інтарэсы ня толькі Беларусі, але й іншых народаў Савецкага Саюзу.

Крык бальшавіцкай прапаганды аб быццам-бы казачных памерах індустрыялізацыі БССР пазбаўлены рэальных асноваў і мае на мэце замаскаваць нацыянальнае паняволеньне, бяспраў'е й галечу беларускага народу і ў першую чаргу запрыгоненага беларускага сялянства.

Ня мала партыйнага самахвальства прыходзіцца таксама чуць аб посьпехах жыльлёвага будаўніцтва й аб наладжаньні дзейнасьці ўстановаў культурна-бытавога абслугоўваньня насельніцтва ў БССР. Аднак навет із вестак савецкай прэсы відаць, што гэтыя «посьпехі» не такія вялікія, калі наагул можна гаварыць аб нейкіх посьпехах. Напрыклад менская «Зьвязда» з 5-га студзеня гэтага году зьмясьціла справаздачу аб менскай гарадзкой партыйнай канфэрэнцыі, у якой знаходзім такія прызнаньні (гаворыцца аб Менску): «...яшчэ тысячы сем'яў рабочых і служачых маюць патрэбу ў добраўпарадкаваных кватэрах» (гэта тысячы сем'яў у адным раёне гораду!); «будынкі лячэбных установаў гораду узводзяцца марудна. З гэтых прычынаў у многіх бальніцах яшчэ цесна... Лекары, а таксама сярэдні і малодшы мэдыцынскі пэрсанал дрэнна забясьпечваюцца кватэрамі»; «недапушчальна адстае ў Менску будаўніцтва школ ... 33 школы гораду працуюць у тры зьмены. Перагрузка школ адмоўна адбіваецца на пасьпяховасьці вучняў».

Хутка будзе 13 гадоў ад часу заканчэньня апошняй сьветавай вайны. За гэты час гэтак званыя «капіталістычныя» краіны, некаторыя зь якіх былі ў вайну зруйнаваныя ня менш за Савецкі Саюз, бяз крыку аб клопатах пра дабрабыт народу, адбудавалі гарады і сёлы, наладзілі беззаганную працу ўсіх установаў культурна-бытавога абслугоўваньня жыхарства. А ў гэтак званай «сацыялістычнай» беларускай «дзяржаве», дзе партыя, быццам-бы, «ня ведае іншых клопатаў, як клопаты аб дабрабыце працоўных», работнікі й служачыя застаюцца ўсё яшчэ без памешканьняў, хворым не хапае месца ў шпіталёх, а моладзь наведвае школы ў тры зьмены; нічога дзіўнага, што такія ўмовы «адмоўна адбіваюцца на пасьпяховасьці вучняў».

Зазначаем, што такія ўмовы жыцьця й працы пануюць у сталіцы гэтак званай «незалежнай» беларускай савецкай рэспублікі. А ведама, што із-за прапагандовых мэтаў перад частымі замежнымі наведвальнікамі партыйнае кіраўніцтва робіць вылучныя намаганьні дзеля адбудовы Менску. А што-ж тады гаварыць аб жыльлёвых умовах, умовах навучаньня й аб працы ўстановаў жыцьцёва-важнага грамадзкага абслугоўваньня ў абласных і раённых цэнтрах, не гаворачы ўжо аб калгасах? Даходзяць весткі, што ўсё гэта знаходзіцца ў жудасным стане.

Таму большавіцкія цьверджаньні аб «посьпехах» «сацыялістычнага» ладу ў БССР застаюцца толькі самахвальствам.

Ю. Дубовік

Рэнэгацкае цюгаканьне

Найбольш паганую ролю ў гісторыі разьвіцьця народаў і чалавецтва наагул адыгрывалі заўсёды ўсялякія бяспрынцыповыя адшчапенцы, перакінчыкі, асабліва-ж — рэнэгаты свайго народу, палітычныя янычары. Яны із скуры вылупляліся, каб адно мацней дапячы таму роднаму, адкуль яны самі зьбеглі, абы здабыць давер у сваіх гаспадароў.

Дзеля іх ня існавала й няма ўжо нічога сьвятога, супраць каторага ня важацца адчыненена, бяз прыкрыцьця, выступаць навет іхныя хлебадаўцы. Гэтак было ў мінулым, але і ў сучасным жыцьці рэнэгаты не зьвяліся, адно перафарбаваліся ў іншы колер. Яны часта выступаюць пад маскай «патрыётаў», а навет — антыкамуністых.

Ці мала іх па сьвеце бадзяецца? Ёсьць Кадары, ёсьць іншыя — рознага калібру і ў розных месцах. Не зьвяліся яны і ў вольным сьвеце. Карыстаюцца дабрадзействамі свабоды ды плявузгаюць на свой народ, аблыжна падтасоўваючыся пад «абаронцаў інтарэсаў» таго-ж народу ў імя нейкага адным ім ведамага «адзінства» змаганьня з камунізмам .Выступаюць яны бессаромна і ў прэсе.

Толькі ніводзін паважны прэсавы ворган у вольным сьвеце не даходзіць і ня можа дайсьці да такое прыкладам ганебнае пэдфідыі, каб народныя зрывы Палякаў ці Балтаў супраць чужаземнага панаваньня называць «няўдалымі спробамі распадзелу Расеі». Факт нядаўняга дваццацігадовага незалежнага й самастойнага бытаваньня гэтых народаў не дазваляе цяпер такога нахабства, хоць раней было й гэта. Яшчэ ў памяці шыбеніцы супраць «мяцежнікаў». Ды што казаць пра старое. Ужо ў 1945 г. у Парыжы, як падае М. Коряков у «Картках з блёкноту» (Нью-Ёркская газ. «Новое Русское Слово» ад 19. 1. 1958 г.) яго моцна ўразіла гэткае выступленьне расейскага нацыяналістага граф. А .Маркава:

«...Чаго нам яшчэ не хапае? Прыбалтыка наша, Польшча наша... Ці-ж ня споўніла ўжо савецкая ўлада свайго абавязку перад Расеяй?»

І гэта «...нацыяналісты, што служыць інтэрнацыянальнаму камунізму... Што за пераварацень?!» — дзівіцца М. Коряков.

Ёсьць чаму дзівіцца й абурацца. І калі толькі зьдзіўленьне й абурэньне М. Корякова шчырыя, то не павінен ён аднесьціся абыякава й да таго «староньняга паведамленьня», што знайшло сабе гасьціннае месца ў воргане М. Вэйнбаўма «НРС» ад 18-га студзеня.

Паступку М. Вэнбаўма мы зусім ня дзівімся — ён не аднойчы давёў сваю варожасьць да нацыянальных рухаў нерасейскіх народаў, загнаных сілком у вялікі калгас — СССР. Ён з прыемнасьцю зьмяшчаў і зьмяшчае ў сваёй газэце ўсялякую лухту А. Дзікіх, Баранцэвічаў ды іншых «нацыяналаў».

Зразумела, што ў дэмакратычных краёх нікому ніхто ня можа забараніць вызнаваць ды пашыраць адзінанедзялімаўскія, незалежніцкія, манархічныя, фэдэралістычныя, навет камуністычныя перакананьні. Існуе ўсё-ж, хоць і ня пісаны, але маральны абавязак: калі пашыральнікі тых ці іншых пагляўдаў пераступаюць агульнапрынятыя этычныя нормы, адмовіцца ад садзейнічаньня ў пашыраньні такіх паглядаў.

У дачыненьні да нялюбых сэрцу М. Вэйнбаўма «сэпаратыстых» мусіць ёсьць нейкая іншая маральная мерка. Ён ня можа, каб тады-сяды ня спусьціць з прывязі сваіх гадунцоў, асабліва ў дні нацыянальных сьвятаў нерасейскіх народаў спад СССР.

Цяпер набліжаюцца юбілейныя даты: 40 год Акту 25-га Сакавіка ў Беларусаў і 40 годзьдзе абвешчаньня незалежнасьці Украіны. Гэтым разам загадзя пачалося цюгаканьне. На арэну выпушчаны ліпавы «блёк нацыяналаўфэдаралістых», якія вуснамі свайго «сакратара» А. Дзікага ды «старшыні» Нур-Ахмет-Якубоўскага абзываюць нацыянальныя, акупленыя крывёю народныя зрывы «саракагодзьдзем няўдалага расьчляненьня Расеі». Не хапае адно прыкладак «кантррэвалюцыйнага» ды «фашыстаўскага», каб разам з бальшавікамі, супраць якіх яны быццам клічуць «змагацца», захлынацца ад радасьці ў «перамозе пралетарыяту» над «буржуазнымі нацыяналістымі».

У сваёй рэнэгацкай зацятасьці яны навет перагналі бальшавікоў заключным сказам таго «староньняга паведамленьня», дзе бессаромна цьвердзяць, што: «...ніколі ні ў ранейшай Расеі, ні ў СССР ніякага прыгнёту паводля нацыянальнае адзнакі ня было». І бальшавікі яшчэ не дайшлі да гэткай нахабнай ілжы!

І ніхто, маючы хоць крышку сумленьня, ня стане залічаць да Украінцаў самога ката Украіны Хрушчова, як гэта робіць А. Дзікі, каб давесьці, што няма нацыянальнага прыгнёту ў СССР. Дзеля яго і яму падобных Расея — СССР, які ёсьць «агульнай радзімай» і таму «ўсё насельніцтва будзе падтрымоўваць барацьбу за я[illegible]нае адзінства» (!)

Па што тады й гарод гарадзіць? Ці ня лепш «украінцу» А. Дзікаму падаць руку «украінцу» Хрушчову ды ў прыпрэжцы із «патрыётам'» А. Маркавымі цешыцца, што «Польшча наша», паўсьвету «нашага», адно толькі бараніць таго «адзінства», душыць «расчленіцяляў» накшталт Вугорцаў, Немцаў ці Палякаў ды пастарацца самому сесьці на хрушчоўскае месца і ўсё будзе гладка! «Абавязак» перад Расеяй будзе споўнены!

Толькі перад якой Расеяй? Запраўдныя расейскія нацыяналістыя ніколі ня ўтаесамлівалі СССР з Расеяй, як гэта робіць «блёк нацыяналаў». Перастараліся! І зусім заканамерна. Кажны рэнэгат імкнецца, як кажа ведамая прыказка: «быць большым каталіком за самога папу Рымскага!»

Успамінаны намі вышэй М. Коряков кажа: «...калі мы хочам быць расей-

(Заканчэньне на 2-ой бачыне)

За мінулы тыдзень

(пс) Масква ўзмацняе ціск на Захад, каб прымусіць да канфэрэнцыі на «найвышэйшым узроўні». З гэтага пераконваючы выснаў, што яна шмат спадзяецца з гэтай канфэрэнцыі. Вялікую прыслугу робіць Маскве заходняя прэса, якая шырока расьпісваецца аб бальшавіцкіх прапановах і сьведама, або нясьведама ня выясьняе сутнасьці маскоўскіх манэўраў свайму грамадзтву. Такім чынам заходняе грамадзтва можа мець уражаньне, што Булганін запраўды імкнецца да зьменшаньня напружаньня ды да так прынаднага гэтак званага суіснаваньня, а нейкія заходнія «манапалістыя», «імпэрыялістыя» тарпэдуюць «шчырую» ініцыятыву савецкіх правадыроў. Тымбольш, што Булганін, пішучы свае ноты й звароты да ўрадаў, над іхнымі галовамі прамаўляе да іхных грамадзтваў. Таму можна спадзявацца, што дэмакратычныя дыпляматы, якія мусяць лічыцца з думкай грамадзтва, будуць змушаныя згадзіцца на канфэрэнцыю на маскоўскіх варунках. Гэта ня было-б няшчасьцем, бо калі няма волі або магчымасьці змагацца з камуністычным блёкам, трэба зь ім неяк дагаварыцца. Аднак Захад мусіў-бы на гэтай канфэрэнцыі мець канкрэтныя, канструктыўныя, узгодненыя пляны й волю абараняць іх. У такім выпадку канфэрэнцыя або паказала-б няшчырасьць Масквы, або прымусіла-б яе да кампрамісу. Калі-ж ініцыятыва й далей будзе заставацца ў руках Булганіна й супалкі, канфэрэнцыя дасьць вялізарныя карысьці бальшавіком і неаблічальныя шкоды Захаду.

На нашую думку, навет стварэньне нэўтральнай, або, як хочуць бальшавікі, «безатамнай» зоны ў Цэнтральнай Эўропе — тэма да дыскусіяў. Хай Масква забярэ свае войска з Усходняй Нямеччыны, Польшчы й Вугоршчыны — адразу яна страціць гэтыя краіны, бо там камуністычныя рэжымы ўтрымоўваюцца толькі на савецкіх танках. Рэч зразумелая, Масква на гэта ня згодзіцца, але якраз гэта будзе выяўленьнем няшчырасьці бальшавіцкіх валадароў.

Паўтараем — вельмі праўдападобна, што Захад будзе змушаны да канфэрэнцыі на «найвышэйшым узроўні», але няшчасьцем для яго будзе, калі пойдзе на канфэрэнцыю без канструктыўнай ідэі й волі абараняць яе...

☆

Як хітра — да прымітыўнасьці хітра — дзеюць бальшавікі, можа сьветчыць паводка зваротаў Булганіна да арабскіх краінаў... Як перад канфэрэнцыяй НАТО, так цяпер перад нарадай краёў Багдадзкага Пакту, Булганін сыпнуў лявіну зваротаў. Як заўсёды, ён над галовамі ўрадаў гаворыць да грамадзтваў.

І вось пікантэрыя зваротаў: Булганін піша, што, калі-б ракетныя катапульты былі збудаваныя ў музульманскіх краінах, а ўжо, сьцеражы Альлях, блізка мэчэтаў, дык гэта-б абражала рэлігійныя пачуцьці музульманаў, а з гэтай прычыны страшна-б балела ягонае булганінскае чулае сэрца.

Запраўды чорт апранаецца ў сьвятарскія вопраткі й хвастом звоніць на Багаслужбу!

Але ці гэта разумее просты чалавек з музульманскага сьвету?

☆

Можна сказаць, што практычна Хрушчоў адкінуў прапановы Айзэнгаўэра, якія былі ў вадказе на звароты Булганіна. І то (гонар не абы які) зь менскай трыбуны. 22-га студзеня Хрушчоў выладаваўся ў Менску даўжэзнай прамовай. І то на нарадзе перадавікоў сельскай гаспадаркі БССР. Мікіта не гаварыў, як сеяць кукурузу, або сьвіньнямі выбіраць бульбу, як гэта рабіў дасюль, але некалькі гадзін чытаў Беларусам лекцыю на тэму міжнароднай палітыкі. Ізноў-жа пікантэрыя: Хрушчоў гаварыў да беларускіх актывістых, але зьвяртаўся ўвесь час праз «спадар прэзыдэнт» да Айзэнгаўэра. Між іншым, Хрушчоў сказаў: «Галоднаму булкі сьняцца». Ці тут якраз і прышыў і прылатаў да самога Хрушчова?

☆

Урэшце пасьля доўгіх перамоваў у Вашынгтоне было падпісанае пагадненьне ЗША й СССР адносна культурных сувязяў .І тут ёсьць пікантэрыя. У камунікаце ёсьць пукт, дзе сказана: аб зьмесьце амэрыканскіх радыяперадачаў будуць загадзя паведамляцца савецкія дзейнікі, і наадварот. Выглядае, што Суслаў будзе зацьвярджаць праграмы «Голасу Амэрыкі» й іншых радыястанцыяў. Можна сабе ўявіць, якая паўстане мітусьня...

Яшчэ аб зьдзеках зь беларускае мовы

У папярэднім (3-ім) нумары нашае газэты мы перадрукавалі артыкул студэнта Беларускага Дзяржаўнага Унівэрсытэту ў Менску Барыса Сачанкі п. н. «Шанаваць родную мову», які быў зьмешчаны ў менскай газэце «Літаратура і Мастацтва» (№ 99 за 14 сьнежня 1957 г.). Загаловак гэнага артыкулу мы зьмянілі на «Зьдзекі зь беларускай мовы», што больш адказвала зьместу артыкулу. У ўмовах шалёнае русыфікацыі ўсё-ж бесьпячней палажыць галоўны націск на сьцьверджаньне ейнае наяўнасьці, чымся на наважанае яе асуджэньне або хоць-бы на патрэбу абароны перад ёю.

Тым ня меней у артыкуле Сачанкі вычувалася, хоць і прымаскавана, гэтае асуджэньне й горкае расчараваньне зь «вялізарных дасягненьняў» леніскай нацыянальнай палітыкі й з «адзіна правільнага разьвязаньня нацыянальнага пытаньня» ў Савецкім Саюзе. Што факты, пададзеныя Сачанкам, не адзіночныя, і што ў Беларусі ёсьць многа такіх Сачанкаў, сьветчыць, між іншым, № 3 «Літаратуры і Мастацтва» за 8 студзеня сёлета. У гэтым нумары ў рубрыцы «З рэдакцыйнай пошты» мы ўзноў знаходзім той-жа загаловак «Шанаваць родную мову», а пад ім водклікі іншых студэнтаў і настаўнікаў на артыкул Сачанкі. У іхных выказваньнях мы знаходзім мноства не адзіночных і прыпадковых, але агульных і тыповых фактаў аб тым, якое спусташэньне рабіў і робіць расейскі бальшавізм у галіне беларускае нацыянальнае культуры й мовы. Таму зь некаторымі скарачэньнямі зьмяшчаем ніжэй успомненыя выказваньні, што дасьць магчымасьць нашым чытачом уявіць, якую праступную работу праводзіць у нашай Бацькаўшчыне расейскі бальшавізм.

⁕

І вось студэнт Менскага архітэктурна-будаўнічага тэхнікуму В. Голуб, між іншым, піша:

«Родная мова для нас — беларуская. Але як гэта ні дзіўна, яна займае мала месца ў сучасны момант у нашым культурным жыцьці.

У Менску (у арыгінале, пэўне-ж, «у Мінску» — Рэд.) зараз працуюць 58 сярэдніх школ. Зь іх толькі дзесяць — беларускія. Ды хіба толькі ў Менску такое становішча? Прыкладна тое-ж назіраецца ў Гомелі, Берасьці, Магілёве і іншых гарадох...

Менскі архітэктурна-будаўнічы тэхнікум рыхтуе тэхнікаў-будаўнікоў. Пераважная большасьць выпускнікоў гэтага тэхнікуму працуе на Беларусі. Гавараць за чатыры гады яны амаль што развучыліся. На будоўлях рабочыя ў асноўным гавораць пабеларуску. Атрымліваецца, калі чалавек — які-небудзь там начальнік, дык ён амаль не карыстаецца беларускай мовай.

Не да гонару студыі «Беларусьфільм», што фільмы яе гучаць не пабеларуску, а Акадэміі Навук тое, што такія кнігі, як «Гісторыя БССР», «Гісторыя Менску», «Беларускае мастацтва», выпушчаныя ў сьвет у першую чаргу на расейскай мове або навет толькі на расейскай...

У Беларусі беларуская мова павінна заняць належнае месца. Больш увагі трэба ўдзяляць вывучэньню яе ў нашых сярэдніх школах, тэхнікумах, інстытутах».

⁕

А вось словы настаўніка Валейкаўскай школы Смаргоньскага раёну М. Прашковіча:

«Прачытаў я артыкул Б. Сачанкі «Шанаваць родную мову». Ён мяне вельмі ўсхваляваў. Сапраўды, у нашых школах большасьць выкладчыкаў гісторыі, матэматыкі і іншых прадметаў зусім ня лічацца з тым, што школа беларуская. Таму вучні заканчваюць школу і ня ведаюць добра ні роднай мовы, ні расейскай. Чаму гэта так? Б. Сачанка правільна піша, што ў нашых вышэйшых навучальных установах цяжка пачуць роднае слова. А звычайна пра ўнівэрсытэт гавораць і пішуць, што гэта «кузьня нацыянальных кадраў».

Я ў мінулым годзе скончыў беларускае аддзяленьне нашага ўнівэрсытэту. Лекцыі народнай мове слухаў толькі на беларускай мове і літаратуры. І я цяпер вельмі радаваўся-б за тых, хто там вучыцца, калі-б яны слухалі і іншыя дысцыпліны на роднай мове».

⁕

Ува ўсей шырыні ставіць гэтае пытаньне й студэнт 5-га курсу філялягічнага факультэту Беларускага Дзяржаўнага Ўнівэрсытэту В. Чамярыцкі. Ён піша:

«Думкі, выказаныя ў артыкуле Б. Сачанкі «Шанаваць родную мову», датычацца ўсёй нашай грамадзкасьці і ў першую чаргу інтэлігенцыі. Гэтыя думкі можна пацьвердзіць мноствам прыкладаў.

Мой таварыш, настаўнік К., пасьля заканчэньня БДУ выкладае хімію парасейску. Ён тлумачыць:

— Гэта табе ня літаратура ці гісторыя: тэрміналёгія заядае. У ўнівэрсытэце мы вучыліся толькі па рускіх кніжках...

Сапраўды, чалавек скончыў беларускую школу. Потым перавучваўся, як паступаў у ўнівэрсытэт, закончыў, працуе ў беларускай школе — зноў трэба перавучвацца.

Такая-ж зьява наглядаецца і на фізыка-матэматычным, і на біялягічным, і на гістарычным, і на іншых факультэтах нашага ўнівэрсытэту. Не абмінула яна й філялягічны. Як правільна адзначыў Б. Сачанка, на нашым факультэце, які рыхтуе кадры толькі для Беларусі, усе дысцыпліны, акрамя «беларускіх» (мова, літаратура, фальклёр, дыялекталёгія), чытаюцца на расейскай мове. Добрых 90 працэнтаў мастацкай і вучэбнай літаратуры, якую трэба перачытаць студэнту за год, выдадзена на расейскай мове.

І вось вынік. Студэнты нашага аддзяленьня не валодаюць добра беларускай мовай. Гэта асабліва ярка выявілася ў час пэдагагічнай практыкі ў школе.

Многія сдудэнты пазьбягалі даваць лекцыі (у арыгінале «урокі» — Рэд.) на роднай мове. І сапраўды, было-б сорамна сядзець на некаторых беларускіх лекцыях: столькі небеларускіх выразаў, столькі небеларускіх слоў. Адным словам, нейкі расейска-беларускі дыялект.

Правільна кажуць нашы выпускнікі, што ў сэньсе практычнага валоданьня беларускай мовай у ўнівэрсытэце яны нічога не атрымалі, а, наадварот, больш забыліся, чым навучыліся. А гэтак-жа абстаіць справа зь беларускай мовай і ў іншых ВНУ рэспублікі.

Даўно насьпела пытаньне — выкладаць беларускую мову ўва ўсіх навучальных установах рэспублікі.

Толькі тады, калі мы пачуем жывую беларускую мову з вуснаў выкладчыка і прадаўца, сакратаркі і інжынера, дырэктара заводу і міністра, калі мы знойдзем яе ў заявах і ў пратаколах судовых працэсаў, на старонках навуковых прац — толькі тады беларуская мова зойме належнае месца ў жыцьці.

Кажная нацыя можа разьвіваць сваю духовую і матарыяльную культуру толькі на сваёй роднай мове — так гаворыць марксізм. Ня ведаючы і не шануючы яе, нельга ведаць і любіць пасапраўднаму іншыя мовы».

⁕

Выкладчык беларускай мовы Майскай сямігадовай школы Крупскага раёну К. Санько піша:

«У артыкуле Б. Сачанкі «Шанаваць родную мову» ўзьнята важнае пытаньне. Прывяду некалькі прыкладаў з жыцьця свайго раёну.

У нашым раёне налічваецца 79 школ зь беларускай мовай навучаньня, дзе працуе вялікая армія настаўнікаў зь сярэдняй і вышэйшай адукацыяй. Аднак пераважная частка настаўнікаў лекцыі (апроч беларускай мовы) праводзіць на расейскай мове. Кіраўнікі школ і аддзелу народнай асьветы часта наведваюць

(Заканчэньне на 3-яй бачыне)

Гісторыя абвінавачвае

(З радыёвай хвалі «Вызваленьне»)

Бальшавіцкая прапаганда ўжо ўсёй парай пачала наступ на савецкіх грамадзян у сувязі з выбарамі ў Вярхоўны Савет СССР, якія адбудуцца 16 сакавіка. Што такое Вярхоўны Савет — гаварыць нашым слухачом не даводзіцца. Ён ня вытрымоўвае ніякага параўнаньня з парлямантам у дэмакратычнай краіне, бо ня толькі ня мае ўплыву, але й ніякага кантролю над дзеяньнямі ўраду, ці лепш сказаць — партыйнай верхавіны. У гэтым выпадку можна прывесьці нашу народную прыказку: «якое дрэва, такі й клін, які бацька, такі й сын...» Інакш кажучы — калі выбары фікцыя, дык такая-ж фікцыя й парлямант. У Савецкім Саюзе выбараў ня было й няма — ёсьць толькі здаваньне галасоў за вызначаных партыяй кандыдатаў.

Прапаганда барабаніць нам, што Вярхоўны Савет і саветы наагул — найбольш дэмакратычнае прадстаўніцтва народных масаў Савецкага Саюзу. Але-ж разьбярэмся толкам: хопіць толькі заглянуць у гісторыю, глянуць, як гэтая «ўлада саветаў» заводзілася ў цяперашняй бальшавіцкай імпэрыі, каб пераканацца аб усім хвальшы гэтай прапаганды.

Што-ж рабілася у 1917 годзе на Беларусі? Даведаўшыся аб бальшавіцкім перавароце ў Петраградзе, Менскі Савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў абвесьціў 26 кастрычніка аб пераняцьці ўлады ў свае рукі. Гэты савет, як адкрыта прызнаюцца самі бальшавікі, беларускім прадстаўніцтвам ня быў. У вадказ на гэтую заяву, Вялікая Беларуская Рада выдала Грамату да беларускага народу, у якой заклікала змагацца супраць бальшавікоў у вабароне, — як там гаварылася, — вольнасьцяў і правоў беларускага народу.

Цяпер дамо слова самым бальшавіком. У Вялікай Савецкай энцыкляпэдыі, том 4, бачыны 486—487, чытаем:

«Контррэвалюцыйная Беларуская Рада, вакол якое задзіночыліся ўсе рэакцыйныя й буржуазна-нацыяналістычныя элемэнты, маскуючыся хвальшывым нацыянальным сьцягам, склікала ў сьнежані 1917 году свой гэтак званы Ўсебеларускі Кангрэс з мэтай адарваць Беларусь ад Савецкай Расеі, захапіць уладу ў свае рукі і аднавіць у Беларусі капіталістычны лад. На загад Савету народных камісараў Заходняй вобласьці, выконваючы волю працоўных масаў Беларусі, Усебеларускі Кангрэс быў **разагнаны».**

Гэтак гавораць бальшавікі. А як было ў запраўднасьці?

Вялікая Беларуская Рада, якая задзіночвала ўсе беларускія й вайсковыя арганізацыі, запраўды падрыхтавала й склікала на самай шырокай дэмакратычнай базе Ўсебеларускі Кангрэс, які сабраўся 18 сьнежня 1917 году ў Менску. На Кангрэс зьехалася 1872 дэлегаты з усяе этнаграфічнае Беларусі. Самі бальшавікі яшчэ ў 1929 годзе называлі яго беларускім Устаноўчым Сходам. І гэта правільна, калі ўзяць на ўвагу, што дэлегаты яго рэпрэзэнтавалі ўсе сацыяльныя пласты й палітычныя плыні беларускага народу.

У расейскім Устаноўчым Сходзе, які сабраўся ў студзені 1918 году, ды які таксама быў разагнаны бальшавікамі, на 690 дэлегатаў было 175 бальшавікоў, ці каля 25% агульнага ліку. А на 1872 дэлегаты Ўсебеларускага Кангрэсу было ўсяго 10 бальшавікоў, інакш кажучы — 0,6% агульнага ліку!

Усебеларускі Кангрэс адкінуў бальшавіцкія саветы ды прыняў пастанову аб утварэньні дэмакратычнай рэспублікі. Тады бальшавікі, уначы з 30 на 31 сьнежня, збройнай сілай разагналі Кангрэс, чаго яны й не хаваюць. Але яны прамоўчваюць далейшы ход падзеяў. Вось-жа, удзень 31 сьнежня, дэлегаты Кангрэсу сабраліся зноў ў Менскім чыгуначным дэпо, і пад збройнай аховай менскіх чыгуначнікаў выбралі Раду Кангрэсу, перадаўшы ёй паўнамоцтвы зьдзейсьніць пастановы Ўсебеларускага Кангрэсу. Гэтак Рада ведамай III Устаўной Граматай 25 сакавіка 1918 году абвесьціла Беларусь незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікай. У ёй усім грамадзянам — незалежна ад роду, нацыянальнасьці й веравызнаньня — забясьпечвалася свабода слова, друку, сходаў, забастовак, недатыкальнасьць асобы й памешканьня, і г. д. Акрамя таго, роўнае, беспасярэдняе, тайнае й прапарцыянальнае выбарчае права для ўсіх грамадзянаў бяз розьніцы палітычных перакананьняў забясьпечвала ў Беларускай Народнай Рэспубліцы запраўдную дэмакратыю.

Здушыўшы сілай волю беларускага народу, бальшавікі ўжо каторы раз арганізуюць пародыю выбараў у Вярхоўны Савет — пародыю, у якой прымушаныя браць удзел і Беларусы. Але беларускі народ ужо сорак гадоў таму сказаў, які лад ён хоча мець на сваёй бацькаўшчыне, і ён далей імкнецца да запраўднай дэмакратыі. Гісторыя-ж ужо выставіла бальшавіком свой акт абвінавачаньня.

Рэнэгацкае цюгаканьне

(Заканчэньне зь 1-ай бачыны)

скімі нацыяналістымі, то ці можам мы адмаўляць іншым людзям у іхным нармальным імкненьні захоўваць свой твар, быць польскімі ці грузінскімі або армянскімі нацыяналістымі?», а далей: «. . на прыкладзе той-жа Польшчы можна бачыць, што нацыяналізм — гэта адзіная сіла, здольная супрацьставіцца камунізму...»

З гэтага яшчэ ня вынікае, што М. Корякоў супраць фэдэрацыі, аднак з нацыяналістымі гэтакіх здаровых паглядаў можна дыскутаваць і справу свабоднае фэдэрацыі ў будучыні.

А наагул яшчэ раз ды ўжо каторы да ведама ўсялякага роду адзінанедзялімцаў, гэтак званых непрадрашэнцаў ды іхных няўдалых падпявалаў: годзі чмуліць абрыдала! Ніхто нідзе й ніколі зь Беларусаў ня зьбіраўся й ня зьбіраецца «дзяліць» Расею, ня быў і ня ёсьць ворагам Расейцаў, як народу, але ніхто ніколі не пагодзіцца, каб у беларускай хаце гаспадарылі суседзі, хто-б яны ня былі. З гэтым наш народ ад веку змагаўся й змагацца не перастане, аж пакуль ня выжане няпрошаных гасьцей. Гэта ягонае законнае права.

Рэнэгацкія абліваньні памыямі іншых нацыянальных сьвятасьцяў яшчэ больш спрычыняцца да ўзьняцьця нацыянальнага духу ў імкненьні беларускага народу да свабоды.

У гэтым ходаньні ня трэба адно забывацца, што падобныя выпады ня першыя й не апошнія. З гэтым трэба лічыцца, заўсёды мець наўвеце ды выяўляць іхную бязглуздасьць і шкоднасьць навет тым, перад кім іхныя аўтары стараюцца выслужыцца.

А. Сьвіслацкі

Творы Максіма Багдановіча 18)

ЛІСТ ДА ВАЦЛАВА ЛАСТОЎСКАГА

Хоць значыць гэтае несьці ў Атэны совы, —
Усё-ж такі пішу да Вас, Вацлаве, словы
Нясьмелага ліста.
Даўно ўжо зьнікнуў дзень,
Ужо стаўні замкнуты, гарыць агонь, і цень
Ад галавы мае із сьценкі мне ківае;
У чорных рамках там сувора выглядае
Пісьменьнікаў чарга; зь іх кажны — блізкі друг,
Хоць і нябачаны увочы. Сьветлы круг
Над імі кінула газьніца. Пазіраю
Я часам на яго, а там ізноў да краю
Стала даводзіцца сьхіліцца і пачаць
На белым аркушы далей ліста пісаць.
Аб драмах Пушкіна кажу я ў ім. Ня Мэры,
Ня Фаўст, ня цар-Барыс, а Моцарт і Сальеры
Варушаць мозаг мой. Здаецца мне, што тут
Сальеры атрымаў несправядлівы суд.
Халодным розумам праняўшыся, натхненьне
Ён мусіў тым губіць, — так кажа абвіненьне.
Сальеры ў творчасьці усё хацеў пазнаць,
У ўсім дапэўніцца, усё абмеркаваць,
Абдумаць спосабы, і матар'ял, і мэту,
І горача любіў сваю сьвядомасьць гэту.
У творчасьці яго рaптоўнага няма:
Аснова да яе — спакойная дума.
Але, але... Аднак, што шкодзіць тут натхненьню?
Прыемнае дае Сальеры уражэньне.
Падобны зьнічцы ён: у іскрах над зямлёй
Яна ўзразае зморк лукою залатой,
Гарыць, бліскучая, уся ў вагні нясецца,
А ў глыбіні сваёй халоднай застаецца.
Уменьне да ігры Сальеры здабываў
Празь мерны, нудны труд; ці спраўды забіваў
Ён гэтым талент свой, як бачна з думак драмы?
Адкажа йскрыпка нам. Стакаты, фугі, гамы
Шмат год калісь на ёй Сальеры вывадзіў
І моцна граньнем тым іскрыпкі зык зьмяніў.
Ямчэй яна гудзіць. Пявучых згукаў сіла
Праз доўгія гады яе перарабіла,
І, тымі сьпевамі уся напаяна,
Навекі чулаю зрабілася яна.
Няўжо-ж душы жывой маглі-б так зыкі сьпеву
У Сальеры не зьмяніць. калі зьмянілі дрэва?
Не! Працай гэтаю сябе ён разьвіваў.
Сальеры — верны раб, каторы не схаваў
Свой талент у зямлю. Хай судны час настане, —
Спакойна Музе ён і проста ў вочы гляне,
І будзе за любоў да здольнасьці сваёй
Апраўдан Музаю і собскаю душой.
Таксама робіш ты, дума, і у паэта
Красьнейшым кажын твор. Прывет табе за гэта!
Прывет мой і табе, штодзённы рупны труд, —
Гатуеш радасьць ты ад творчасьці мінут.
Табе прывет нясу, ласкавая Камэна, —
Натхненьнем упаіў нас ключ твой Гіпакрэна.
Прывет да здольнасьці пяе душа мая,
І, вершы, вам прывет складаю ўрэшце я.
Александрыйскі верш! Ты ціхі, як Эрэбус,
Хаваючы агонь пад сьнегам. Хто in rebus
Musarum знаецца, ня можа ня любіць
Твае паважнасьці. Таму вось аднавіць
Хацелася табой мне звычай прызабыты
Эпісталы пісаць. Ну, а цяпер спачні ты.

КРЫТЫКУ
(ТРЫЯЛЕТ)

Чэліні статуй не рабіў,
А толькі статуэткі,
А ўсё-ж артысты шчыры быў.
Чэліні статуй не рабіў, —
Ты чуеш, крытык едкі:
Дарма ты трыялет ганьбіў —
Чэліні статуй не рабіў,
А толькі статуэткі.

1914
САНЭТ

Прынадна вочы зьзяюць да мяне;
Чароўна усьміхаючыся, губы
Адкрылі буйныя бялеючыя зубы...
Ласкавы шэпт... Гарачай хваляй мкне

Кроў к сэрцу маяму. Мана ўсё або не?
Ці верыць мілым абяцанкам любы?
Мо гэты жар, палаючы для згубы,
Хавае сьцюжу пад сабой на дне?

Так, іншы раз, над соннаю зямлёю
Агністаю дугою залатою
Празрэжа цемень яркі мэтэор.

Гарыць ён, іскры сыпе і нясецца,
Бліскаючы мацней за ясных зор, —
А ў глыбіні халодным застаецца.

ПАНУ АНТОНУ НАВІНЕ НА СПАМІН АД АЎТАРА *)

Дзень добры, Пане! Вось Вам просты надпіс:
Ёсьць гэткая японская забаўка, —
Кідаюць дробныя аськёпкі дрэва
У ваду — і робіцца яны квятамі.
Усе гэта мне згадалася міжволі,
Калі чытаў я Вашую стацьцю
Аб вершыках «Вянка». І шлю падзяку
І цісну руку. Ваш М. Багдановіч.

*) Прысьвячэньне на паасобніку «Вянка».

Карэспандэнцыя з Польшчы

Гэтак мучыцца беларускі народ...

АД РЭДАКЦЫІ: Ніжэй зьмешчаную карэспандэнцыю мы атрымалі з Польшчы. Ейны аўтар падпісаны псэўдонімам Франук Маркотны, але ягонае запраўднае прозьвішча Рэдакцыі добра ведамае. Як выглядае з карэспандэнцыі, аўтар яе меў магчымасьць пабываць у некаторых раёнах Беларусі й прыглядзіцца да гаротнага жыцьця нашага народу. У праўдзівасьці аўтаравых інфармацыяў ніяк нельга сумлявацца, бо амаль усе факты, прыведзеныя ў карэспандэнцыі, можна лёгка вычытаць між радкоў беларускай савецкай прэсы, а аб шалёнай русыфікацыі, аб якой гаворыцца ў карэспандэнцыі, беларуская савецкая прэса сяньня піша адкрыта.

⁎

Летам гэтага году (1957 — Рэд.), у часе жніва, давялося мне бліжэй спаткацца й прыглядзецца да цяжкога й гаротнага жыцьця беларускай вёскі ў Барысаўшчыне. Як правіла, усе сяляне апынуліся ў калгасах, аднак чуў, што ў недаступных балоцістых мясцовасьцях існуюць яшчэ дзе-ня-дзе апошнія магікане-аднаасобнікі, душаныя надмернымі падаткамі; лік іх, аднак, вельмі малы.

Вёска прыгнечаная цяжарам калгаснага жыцьця, ня толькі ўжо не пяе ніякіх песьняў (жніўныя й тыя забылася), але й стагнаць ня мае сіл. Галіта калгасьнікаў пераходзіць усялякія ўяўленьні. Із зьведаных мной чатырох калгасаў — два даставалі па 2 кіляграмы збожжа на працадзень, адзін — 1,5 кілягграма, а адзін усяго 800 грамаў.

Дзеці, як правіла, абдзёртыя, слаба аджыўленыя.

Будынкі нічуць не зьмяніліся ні ў сэньсе гігіянічным ні з выгляду: будуюцца па форме з царскіх часоў, з той толькі розьніцай, што зь недахопу саломы, мала можна сустрэць стрэхаў крытых саломай, іх крыюць пераважна драніцамі. Новых хат будуецца адносна мала.

Будучы ў калгасе, зьвярнуўся да ранейшага пазнанага калгасьніка з запытаньнем — як ён жыве.

— Добра — адказаў калгасьнік.

Калі я зьдзівіўся, як можна добра жыць, зарабляючы 800 грамаў збожжа, ён адказаў:

— Крыху заробіш, крыху прыкрадзеш і неяк жывецца.

— Колькі-ж можна ўкрасьці? — папытаўся я.

— Часам паўкіляграма, часам кіляграм, а як тры — то сьвята ў хаце.

— А што будзе, як зловяць?

— Пяць гадоў, — спакойна адказаў селянін. Гэта значыць, калі знойдуць кіляграм крадзенага збожжа, ён дастае пяць гадоў турмы.

На маё пытаньне, чаму ён не паедзе ў недалёкі Барысаў, дзе можна дастаць такую-сякую працу пры прыватных будовах і лепш-бы зарабіў, ён адказаў:

— Калгасьніку можна паехаць у горад, але ніяк не на жыхарства, бо не зарэгіструюць у горадзе. І вось прыходзіцца жыць у гэтай галіце, — закончыў мой размоўца.

Жніво было ў поўным разгары, аднак я мала бачыў жнівярак і зусім ня бачыў камбайнаў. Жанчыны, сагнуўшы хрыбет, жалі так, як сорак год назад, звычайнымі сярпамі, толькі без традыцыйных беларускіх жніўных песьняў. Як выясьнілі пасьля калгасьнікі, не аплачваецца жніво машынамі, а камбайны марнуюць шмат збожжа.

Але найбольш жудкую зьяву калгаснага жыцьця давялося мне бачыць сьпярша з вакна вагону, а пасьля і ў беспасярэдняй блізкасьці — гэта касьба іржышча. У сувязі з тым, што ўраджаі з году ў год зьменшваюцца, калгасы стараюцца павялічыць жывёлагадоўлю. Дзеля гэтага калгасьнікам мала даецца, а то й зусім не даецца корму для індывідуальнай гадоўлі. Каб зарадзіць бядзе і пратрымаць собскую карову, калгасьнікі косяць іржышча, сушаць яго, а пасьля перарабляюць на сечку. Бульбянік таксама не марнуецца, яго старанна зьбіраюць, мыюць, сушаць і робяць зь яго сечку. Кароў кормяць таксама конскімі экскрэмэнтамі, якія ў дадатак трэба ўкрасьці з калгаснае канюшні, зьмяшаўшы іх із сечкай або картафлянікам ды акрасіўшы бульбай.

Трагэдыяй калгасьнікаў зьяўляецца адлічаньне працаднёў у ліку 4, за адзін апушчаны дзень працы. Дзеля гэтага, каб не апушчаць працаднёў у калгасе, некаторыя косяць іржышча ўночы.

Давялося пабываць і ў саўгасе. Парабкі саўгасных фэрмаў жывуць мізэрна, амаль на вэгэтацыі. Сярэдні заработак ад 150 да 300 рублёў. Украсьці ў саўгасе цяжэй і дзеля таго там жывецца яшчэ горш.

Галіта давяла вёску да агульнай дэмаралізацыі. Каб утрымацца пры жыцьці — крадуць усе, нат малыя дзеці. Прышлося мне бачыць самому, як везьлі калгасную канюшыну й дзеці падскаквалі да ваза, вырывалі жменькі канюшыны й пасьля адносілі дадому.

Аб гарадох мала магу сказаць. Менск пекна адбудаваны, але надта мала чаго беларускага. Усюды чуецца толькі расейская гутарка, усе надпісы на ўрадавых установах і прадпрыемствах блізу вылучна на расейскай мове.

У вадным з большых беларускіх гарадоў бачыў на вуліцы вялікую дошку, на якой было напісана «Боевой орган комсомольской сатиры». Што было ў гэтай сатыры, апроч даносаў, асудзеце самі. Вось яна: «1) Бамбуль Эмма, народжаная ў 1933 г., нідзе не працуе, пражывае на Рабочай вуліцы й сыстэматычна займаецца спэкуляцыяй. 2) Вавула Фёдар Іванавіч, ходзіць па вуліцах, ловіць гусей і курэй, падсыпаючы як прынаду пшаніцу й ячмень. 3) П'яны Проваленка Пётр, 1938 году нар., рабочы стройтрэста 13, 14 чэрвеня затрыманы ў самаабслуговым магазыне за кражу» і г. д. Вось і сатыра, толькі што яна неяк больш падобная да даносаў.

Гавораць, што ў Саветах сацыяльная справядлівасьць. Аднак я яе там ня бачыў, а чуў толькі, што ў іх ёсьць дзьве клясы: адна ўверсе, якой нічога не бракуе й прадстаўнікі якое зарабляюць ад 10 тысяч да 20 тысяч рублёў у месяц, а другая — ўнізе, вялізарная сваёй колькасьцяй, што жыве на мяжы вэгэтацыі ды зьяўляецца гноем для першае.

Адносна культурна-нацыянальнага жыцьця Беларусаў, дык трэба сказаць, што тут вядзецца зьвярыная дэнацыяналізацыя Беларусаў. Царскі чыноўнік быў неяк на паверсе жыцьця, як пыл на яблыку, які мог быць змыты нат невялікім дажджом, а сяньняшняя савецкая адміністрацыя ўгрызлася ў нутро народу, як чарвяк у яблык і точыць жывы арганізм беларускага народу. Калі якая адзінка больш крыху нацыянальна сьведамая ці нацыянальна настроена ды яшчэ ў дадатак ужывае родную мову, дык цяпер ужо яе не хапаюць і ня ссылаюць у канцлягеры, але проста даюць ёй «камандзіроўку», г. зн. пераносяць на працу ў Казахстан, Сібір ці ў Архангельскую вобласьць.

Беларускія школы ў БССР, як сярэднія так і пачатковыя, знаходзяцца ў яўнай меншыні, ды й настаўнікі гэтых школаў сваім пастунаньнем дзейнічаюць парусыфікатарску, бо калі яшчэ лекцыі вядуцца на беларускай мове, або на

(Заканчэньне на 4-ай бачыне)

Голас прыяцеля

Ад польскага паэты Е. Аўдыскага, вялікага прыяцеля Беларусаў, мы атрымалі ліст і верш, якія з прыемнасьцяй гэтта зьмяшчаем.

Рэдакцыя

Вельмі Паважаныя Браты Беларусы!

Вялікі падарунак, які быў для мяне гонарам, у выглядзе трох кніжак з дэдыкацыяй, кніжак выдатных беларускіх паэтаў, зьяўляецца для мяне й надалей узнагародай хутчэй незаслужанай.

Сорамна было-б мне дзякваць адно толькі абабітай фразай перад Вамі — за Вашае так добрае й прыязнае сэрца ў супольнай нядолі на выгнаньні — перад духам Вашага Несьмяротнага Каралевіча паэзіі, прыгаство думкі й слова якога будзіць у маім сэрцы так жывое рэха.

Гэта падзяка надта спозьненая. Цераз год зьявілася візія Янкі Купалы, і калі форма вершу нянадта дасканалая, каб перадаць тое, што адчуваю, прашу ня столькі мову польскую ганіць, колькі можа ня так вялікія здольнасьці аўтара. Мяне вельмі ўзрадавала-б. калі-б гэты верш быў надрукаваны ў «Бацькаўшчыне».

Хай нам Бог вызначыць месца ў братэрскай грамадзе вольных народаў.

З пашанай застаюся ўдзячны

Ежы Аўдыскі

Królewicz Janko

Gdzie leśnych mchów poszycie,
Za miękki dywan służąc,
W świat snów prowadzi skrycie
Przez jodeł bramę dużą;

Gdzie muchomory czapką
Okryją mech sędziwy,
A pająk sprzęga łapką
Srebrzysty zmrok w przędziwo;

Gdzie trąca wiatr wierzeją
W obute brązem sosny,
Biel brzozy przyodzieją
Zatoczą krąg radosny.

Gdzie tonąc w złocie rogiem
Król puszczy stał opodal,
Trzęsąca siana stogiem
Bielała w cieniu broda;

Gdzie czuwa łoś na straży —
Wejść nocą w próg stuleci
Nikt obcy się nie waży;
Gdzie ognik błędny świeci;

Gdzie na rozstaju drogi
Czatują wilkołaki,
Kryjąc się w cień złowrogi —
Ja byłem w kraju takim!

. . . .

O ziemio! Tul mocarnie,
Zmrokiem mnie okryj cichym,
Woń z sennych łąk nagarnij
I w kwiatów sącz kielichy.

By mglisty smutek rzewną
Powrócił ścieżką czasu
Po bajki o królewnach,
Żyjących w bieli lasów.

Gdzie w borów głąb, ustroniem
Na czele mknąc orszaku,
Białym królewicz koniem
Tratuje wilkołaka.

Purpurą płaszcz powiewa,
Iskrami zbroja ciska,
Tarczą osłania z lewa, —
I kopją grozi z bliska.

Sen jawą stać się musi.
Paproć w tą noc zakwita,
Królewicz BIAŁEJ RUSI
Powrócić ma z niebytu.

Wszak mówi nam podanie,
Polska Cię uzna cała.
Pamiętnym dniem zostanie
Twój dzień, Janko Kupała.

Jerzy Awdyski

Londyn, 23 Sierpień 1957.

Яшчэ аб зьдзеках зь беларускае мовы

(Заканчэньне з 2-ой бачыны)

школы, бываюць на лекцыях, але на гэта не зьвяртаюць амаль ніякай увагі. Розныя парады, указаньні, дырэктывы настаўнікам даюцца, як правіла, на расейскай мове.

Я цалкам згодзен з аўтарам артыкулу й лічу, што беларуская мова павінна ўвайсьці ў паўсядзённы побыт усіх слаёў насельніцтва.

Узорам таму павінны служыць школы і калектывы настаўнікаў.

Беларуская мова не павінна адыходзіць на другі плян. Яна павінна быць сапраўды роднай.»

⁎

І напасьледак прывядзём словы настаўніцы Лучанскай сямігадовай школы Дунілавіцкага раёну М. Лось. Яна сьцьвярджае:

«Вельмі карысную размову пра культуру роднай мовы разгарнулі нашы газэты. Асабліва радуемся з гэтага поваду мы, настаўнікі. У размову павінны ўключыцца і зрабіць для сябе адпаведныя вывады ня толькі пісьменьнікі, але і работнікі радыё, кіно, тэатраў, тыя, у каго мы — настаўнікі і вучні — вучымся правільнаму вымаўленьню.

Я выкладаю беларускую мову ў сельскай школе. Прыяжджаючы ў Менск, стараюся наведаць тэатры, асабліва купалаўскі.

Ня так даўно я глядзела ў купалаўскім тэатры спэктакль па п'есе А. Каплера «Грозны год». Значнасьць падзей, адлюстраваных у творы, і асабліва вобраз Ул. І. Леніна ў выкананьні народнага артыста СССР П. Малчанава зрабілі на мяне вялікае ўражаньне.

Але разам з тым я была глыбока расчараваная тым, што ў тэатры, які зьяўляецца цэнтрам нацыянальнай культуры, не давялося пачуць правільнай літаратурнай беларускай мовы...

Калі карыстацца пяцібальнай сыстэмай ацэнкі «ведаў», то ўсім памянёным таварышам можна паставіць «двойку». Вучням мы зьніжаем ацэнкі за няправільнае вымаўленьне. Акцёры-ж, вядома — ня школьнікі, але і ім, як відаць, трэба вучыцца, а настаўнікам (рэжысёрам) неабходна іх вучыць і, калі патрэбна, зьніжаць «адзнакі»...

⁎

Пададзеныя беларускімі студэнтамі й настаўнікамі факты гавораць самі за сябе. Дык вось як выглядае ў практыцы славутая «адзінаправільная» і «адзінасправядлівая» бальшавіцкая нацыянальная палітыка

ВЫКАНАЙ ГРАМАДЗКІ АБАВЯЗАК — ПАШЛІ СВОЙ ДАР САКАВІКА Ў КАСУ ФОНДУ БНР!

ЭМІГРАЦКАЯ ПЕСЬНЯ

Ёсьць на сьвеце такія бадзягі,
Што ня вераць ні ў Бога, ні ў чорта.
Ім прыемны стракатыя сьцягі
Караблёў акіянскага порту.

І няма ім каго тут пакінуць,
Бо нікога на сьвеце ня маюць.
Ўсё ім роўна: ці жыць, ці загінуць, —
Аднаго яны моцна жадаюць:

Пабываць у краёх незнаёмых,
Ды зазнаць там і шчасьця і гора,
І загінуць у хвалях салёных
Белапеннага сіняга мора.

Але мы — не таго мы шукаем,
Не таго на чужыне нам трэба.
Не расталіся-б мы з сваім краем,
Каб было дзеля нас у ім хлеба.

І на вуліц пад грукат, пад гоман,
Дзе натоўп закруціўся рукавы,
Нам маячыць вёсачка, Нёман
І агні партавыя Лібавы.

ЗА ГАЗЭТАЙ

Ты доўга сядзела за сталом
Нярухомая, скамянелая.
І чутна у цішы было,
Як стукае гадзіньнік мерна,
Як дробны дождж сячэ халодныя шыбы,
І як у капяжы бяжыць цурок вады.

А ты ўсё сядзела,
Хацела — і ня мела сіл
Адвесьці свае вочы
Ад чорнай рамкі ў газэце,
Прадоннай студні,
Ўшчэрць поўнай гора і сьлёз.

МЯЖЫ

Кінь вокам на увесь абшар зямлі:
Вось хату шчытна абыйшлі
Парканы з гострымі цьвікамі,
Пасыпаныя бітым шклом.
Глядзі — ў прасторах за сялом
Мяжамі
Падзелены на нівах каласы,
Ідуць канаўкі празь лясы,
І стопудовыя гранічныя каменьне
Сярод лугоў бяскрайных залеглі.
Шнуры штыкоў па ўсёй зямлі
Гараць, як дзікае хаценьне,
На гаспадарстваў рубяжы.
Глядзі: паўсюль мяжы.

Нязьмерны вольныя прасторы
Сьвятой зямлі, — а чалавек
Мяжы, ірвы, тыны рабіў за векам век,
Хаваўся ў іх, як ліс у норы,
І жыў пужліва сам — адзін,
Дрыжачы, як лісьцё асін,
Злосьлівы, бессардэчны, хцівы,
Такі зрадлівы,
Для ўсіх чужы, зусім чужы.
Вакол яго — платы, мяжы.

Пабач, што робіцца за гэтымі платамі!
Ў надмернай працы гіне тут
Галодны і абдзёрты люд,
Каторы моцнымі рукамі
Стварыў усе багацьці на зямлі:
Правеў ён ськібы на ральлі,
Ён рэйкі пралажыў чыгунак,
Заводаў коміны падняў у выш нябёс,
А сам даўно сьляпы ад сьлёз
І ўжо забыўся аб ратунак.

Глядзі: па ўсёй зямлі сьвятой
Шырокай хваляй залатой
Бяз краю блішча збожжа мора,
Цьвітуць лагі, шумяць лясы...
Так многа ёсьць паўсюль багацьця і красы,
А людзі ніштацца у голадзе, у зморы
Ад беднаты, ад цемнаты,
Бо скрозь — мяжы, бо скрозь — платы.

1915
ВАРОНА Й ЧЫЖ
(Байка)

Прыгода гэтая ня так даўно была.
К чыжу (а сілы ён, як ведама, ня мае)
Варона прыступае:
«Скажы, ці я падобна да арла?»
І бачыць чыж — з вароню ня жарты,
А собскі хахалок чаго-небудзь ды варты.
— Зусім арол, — адказвае чыж
Вароне клятай з клёна.
«Ну, то-ж бо то! Глядзі-ж!»
З ласкаваю гразьбой пракракала варона
І паляцела стуль далей.
Ўсё тое бачачы, зьдзівіўся верабей:
«Браток! Ці-ж ты вачэй ня маеш —
Арлом варону называеш?»
Засараміўшыся, чыж так пачаў казаць:
— Я гэтым не зрабіў благога.
Дай Бог арла варонай не назваць;
Варону-ж каб арлом — нічога

(Далей будзе)

Кнігапіс

„Беларуская літаратура ў супраціве саветызацыі“

ANTHONY ADAMOVICH: OPPOSITION TO SOVIETIZATION IN BELORUSSIAN LITERATURE (1917—1957), Munich, Institute for the Study of the USSR, 1958, 204 pp.

Весьперапынная навала тэндэнцыйнасьці й хвальшу аб Беларусах, Беларусі й яе мінулым выпісваных Масквой у тысячах тамоў і «экспартаваных» на Захад ды прыйманых тут за добрую манэту, давялі да таго, што мы былі для Захаду ні больш, як толькі нейкая сваеасаблівая фальклёрная катэгорыя.

Колькі было пакладзена натугаў і колькі іх робіцца цяпер, каб супрацьдзеіць гэтаму хвальшу, каб сказаць нашае слова, каб перасьцерагчы тых, што прывыклі нас разглядаць такімі, як нас намалявалі ці малююць нашыя некаторыя суседзі, а ў найбольшай ступені Расейцы. Літаратура аб Беларусі ў заходніх мовах яшчэ вельмі й вельмі бедная. Патрэба-ж яе ўзростае хуткім тэмпам з году ў год. І, бязумоўна, мы ня можам сяньня спадзявацца, што гэты недахоп запоўняць заходнія навукоўцы й дасьледнікі, якія, часамі, й ня з дрэннае волі, (часамі!) паўтараюць усё той-жа стары хвальш, падсунуты ім. Дзеля гэтага асаблівае значаньне маюць тут працы беларускіх навукоўцаў, і кажная новая пазыцыя ў гэтай галіне — гэта нашае дасягненьне на шляху ня толькі навет да дэмаскаваньня няпраўды, але нярэдка й наагул да «адкрываньня» перад заходнім сьветам новага нязьведанага краю з усімі ягонымі праблемамі.

Разгляданая гэтта кніжка Антона Адамовіча, выдадзеная ў ангельскай мове, адыграе ў гэтай галіне сваю незаменную ролю.

Першараднае значаньне (што якраз падчыркнуў у сваёй прадмове да гэтае кнігі Др. А. Дальлін) мае й той факт, што Ант. Адамовіч — найбольш кваліфікаваны да такое тэмы: папершае — гэта ведамы літаратуравед і крытык, падругое — сам браў беспасярэдні ўдзел у літаратурным жыцьці й падзеях, разгляданых у гэтай працы.

Як ужо пададзена ў самым назове, у кнізе разглядаецца пэрыяд 1917-1957 гг., г. зн. — супраціў саветызацыі ў беларускай літаратуры на працягу ўсяго часу йснаваньня савецкае ўлады. Асноўны-ж аднак нацiск пакладзены на пэрыяд дваццатых і пачатак трыццатых гадоў, пэрыяд у якім мы бачым, з аднаго боку, бурны рост і разьвіцьцё беларускай літаратуры з другога — наступ на яе бальшавікоў, якія імкнуліся саветызаваць яе і, такім чынам, падпарадкаваць яе сваім утылітарным мэтам.

Савецкая цэнзура, хоць спачатку яшчэ мо без належнай практыкі, войстра сачыла за ўсімі «ўхіламі» ў літаратуры, а таму пісьменьнікі, адаптуючыся да абставінаў, выпрацоўвалі сваеасаблівую тэхніку зашыфроўваньня антыкамуністычнага зьместу ў сваіх творах. Ант. Адамовіч падае шматлікія прыклады такога зашыфроўваньня ды паказвае на запраўды антыкамуністычны зьмест у творах, якія на першы пагляд здаваліся-б зусім у лініі, а прынамсі ня супраць, тагачасных савецкіх вымогаў у літаратуры. Да гэтага трэба дадаць, што ў такіх творах паэты й пісьменьнікі выказвалі ня толькі сваё адмоўнае настаўленьне да бальшавізму, але тут мы знаходзім адважныя заклікі да змаганьня за запраўды вольную бацькаўшчыну, знаходзім візію незалежнае Беларусі. Зразумела, у далейшым бальшавікі ім гэтага не даруюць.

Аўтар асабліва шырока й падрабязна разглядае падзеі 1929 году ў беларускай савецкай літаратуры. Гэта быў кульмінацыйны пункт ейнага супраціву саветызацыі, супраціву ведзенага й кіраванага «Узвышшам», найбольш апазыцыйнай групай у тагачаснай літаратуры. У працы прыводзяцца ўсе бальшавіцкія махінацыі, што змусілі ўзвышэнцаў спачатку да прызнаньня сваіх «памылак», а пасьля й да ліквідацыі самога згуртаваньня ў 1931 годзе.

Гэта быў пэрыяд самага войстрага наступу бальшавікоў на беларускую літаратуру, наступу, пасьля якога ўжо не заставалася ніякае аддушыны для апазыцыі, і які завяршаў саветызацыю літаратуры. Дзесяткі пісьменьнікаў было выэлімінавана фізычна (турмы, ссылкі, лягеры), іншыя-ж былі загнаныя ў адзіна дазволены літаратурны калгас — Саюз Савецкіх Пісьменьнікаў — із сваімі правінцыяльнымі філіямі ў нацыянальных рэспубліках. Ды й гэтыя апошнія пісьменьнікі пасьлей былі яшчэ няраз «чышчаныя» ды ў большыні сваёй падзялілі долю першых.

Аўтар, камэнтуючы творы паэтаў і пісьменьнікаў ды паказваючы на апазыцыйны зьмест іх, прыводзіць у сваёй працы шматлікія найбольш характэрныя ўрыўкі з гэтых твораў, што дае змогу самому чытачу пераканацца ў правільнасьці вывадаў аўтара.

Багатая бібліяграфія, якую аўтар сабраў для свае тэмы, будзе мець вялікае значэньне для тых дасьледнікаў, што дагэтуль карысталіся бібліяграфіяй прыпадковай, пераважна толькі савецкай, афіцыяльна дапушчанай.

У канцы кнігі падаюцца кароткія біяграфічныя дадзеныя аб 43 больш ведамых беларускіх паэтах і пісьменьніках. Гэты даведкавы матар'ял асабліва важны ў сувязі з тым, што аб пісьменьніках апазыцыйных, зьліквідаваных ці памерлых у ссылцы, ніводзін дасьледнік ня знойдзе ніякіх дадзеных у савецкай даведкавай літаратуры.

Трэба адцеміць, што гэты слаўны й няменш трагічны пэрыяд супраціву беларускай літаратуры ня прызнаецца бальшавікамі. Із сяньняшніх савецкіх падручнікаў, «гісторыяў» і «нарысаў» зь літаратуры чытач ніколі не даведаецца аб падзеях таго часу, аб пісьменьніках, аб іхных творах. Яны старанна прамоўчваюцца, як быццам ніколі ня йснавалі.

Апошнімі часамі, праўда, у менскай газэце «Літаратура й Мастацтва» падымаліся галасы за рэгабілітацыю пісьменьнікаў і цэлых літаратурных згуртаваньняў, як, прыкладам, «Узвышша», ды за поўны й аб'ектыўны разгляд тагачаснае літаратуры. Дагэтуль нічога з гэтага ня выйшла. Зрэштай, каб і дапусьціць на момант думку, што партыя магла-б згадзіцца на часткавую рэгабілітацыю апазыцыйных пісьменьнікаў і тагачасных літаратурных згуртаваньняў, дык ніяк нельга сабе ўявіць, каб бальшавікі здабыліся на **аб'ектыўны й поўны** разгляд апазыцыйнае беларускае літаратуры.

У сувязі з апошнім праца Ант. Адамовіча мае першараднае значэньне, з аднаго боку, як праца піянерская, што дапаўняе такую вялізарную пробель у гісторыі беларускай літаратуры, з другога боку — як каштоўны дакумант, які дэмаскуе маскоўскую палітыку ў дачыненьні нацыянальных культураў, у дадзеным выпадку ў галіне літаратуры.

А. Г.

Зацемка Рэдакцыі: Як нас паведамляюць зь Інстытуту для Вывучэньня СССР, у справе набыцьця кнігі Ант. Адамовіча трэба зьвяртацца на наступныя адрасы:

З Канады й ЗША:
Scarecrow Press Ltd., 257, Fourth Avenue, New York 10, N, Y., USA.

Зь іншых краёў:
Institut zur Erforschung der UdSSR, München 22, Mannhardstrasse 6, Germany

Гэтак мучыцца беларускі народ...

(Заканчэньне з 3-яй бачыны)

беларуска-расейскім жаргоне, то заразжа па сканчэньні лекцыі настаўнікі між сабой і ў канцылярыі школы гутараць вылучна парасейску. Моладзь гэта бачыць і, зразумела, пасьля гэтага сама абыякава адносіцца да беларускае мовы.

У такіх гарадох як Полацак, Барысаў, Бабруйск часта можна бачыць абвесткі гастроляў тэатраў ці із Сталінграду, ці нат із Сызрані, аднак мне ні разу не давялося бачыць абвестак якога-колечы беларускага тэатру, які-б выступаў з гастролямі па такіх гарадох Беларусі.

Марнуюцца таксама й найвялікшыя помнікі беларускае культуры. Прыкладам, паезуіцкі касьцёл у б. кадэцкім корпусе ў Полацку, які яшчэ у 1917 годзе быў у добрым стане, цяпер амаль цалкам зьнішчыўся, зусім не кансэрваваны і яго гады паліча[illegible]ныя. Царква сьв. Сафіі, хоць і лепш выглядае, але калі й яна ня будзе кансэрвавацца, то падзеліць лёс паезуіцкага касьцёлу.

Аднак не забілі ў народзе душы беларускай. Яшчэ можам апірацца на значную частку беларускай моладзі, пераважна моладзі вышэйшых школаў, якая адчувае вялізарную крыўду й зьдзек над беларускім народам. Мне давялося быць на адной невялікай студэнцкай зборцы, на якой адзін із студэнтаў на заканчэньне зборкі заакцэнтаваў:

«... І будзе ўнукаў панаваньне
Там, дзе сягоньня плача дзед!»

20. 12. 1957. **Франук Маркотны**

Вянкі ўюць

У камэнтары да твораў Максіма Багдановіча, што цяпер друкуюцца ў «Бацькаўшчыне», неаднойчы паўтараецца: «Верш ня ўплецены ў новую рэдакцыю «Вянка».

Плятуць рэчы грубыя, як кашы, лубкі, пляцёнкі. З гэтым згаджаецца й тое, што карэнь дзеяслова «пляту-плесьці» той самы, што й карэнь словаў «плот», «пярэплат» («азярод»), розьніца толькі ў ступені самагуку. Але ўжо пужку не плятуць, а **ўюць.** І пагатове не плятуць, а ўюць такую мастацкую рэч, як вянок. Калі ўюць вянок із красак і пад., дык уюць яго і зь вершаў. Ёсьць, праўда, і вершаплёты, але Багдановіч да іх не належа. Карэнь дзеяслова ўю (з вью)-віць» той самы, што й карэнь слова «вянок», розьніца толькі ў ступені самагуку. Гэтак, паходжаньне менаваных словаў згаджаецца зь іх ужываньнем у мове.

За адным гакам ня лішне мо' будзе зацеміць, што паясы — **ткуць.** Таксама віцьцё розьніцца сваёй тэхнікай ад пляценьня. Прыклад на віцьцё вянка:

Дзевачкі йдуць, вяночкі ўюць,
Я свой разьвіваю.
По красачцы, па васілёчку
Я свой раськідаю.

(Песьня запісаная ў Імглінскім павеце. Косіч, 235 — «Живая Старина», 1901, т. II). Падобных прыкладаў сустракаецца мноства з усіх беларускіх мясцовасьцяў.

Аднойчы здарылася мне чуць, як беларускі інтэлігент прасіў селавую дзяўчыну «сплесьці» яму пояс; тая адчула гэта як зьнявагу свайму ўменьню і адказала, што **плесьці** пояса яно ня будзе, але — вытча.

Я. Ст.

УВАГА!

Падаецца да ведама, што перадачы Ватыканскага Радыя ў беларускай мове ад 15 студзеня 1958 г. надаюцца тры разы на тыдзень: **у панядзелкі, серады й сыботы** ў гадз. **васімнаццатай** сярэдняэўрапэйскага часу, а ўсходня-эўрапэйскага каля **дваццатай**, на кароткіх хвалях 25,67 — 31,10 — 41,21 — 49,75 і на сярэдняй хвалі (найсільнейшай) 196.

Фэльетон

Дзіўныя рэчы...

Што вы там не кажэце, браткі мае, але гэткія дзіўныя рэчы адбываюцца сяньня на сьвеце, што аж дзіву даешся!

Навука, тэхніка, палітыка, — усё гэта шалёна пхнецца наперад, бяжыць, што той конь з гарачаю галавешкай пад хвастом. Няма часу навет агледзіцца ды ўцяміць усё, як сьлед, бо, відаць, вузкім зрабіўся наш чалавечы чэрап, каб нешта гэтакае магло зьмясьціцца ў ім...

Кажнае раніцы, не пасьпееш яшчэ прачнуцца ды, як кажуць, вочы прадзерці, а тут табе радыё й зачынае бубніць... І чаго толькі ненагаворыць: і пра нейкія там сатэліты, і пра людзей, якія быццам-бы дагары нагамі ў неба скачуць ды цалёханькімі на зямлю падаюць, і пра кабетаў, якія штучна дзяцей нараджваюць, і навет пра качак, якім вучоныя нейкімі шпрыцамі быццам-бы ня толькі мяса зьмяняюць, але й скуру разам зь пер'ямі... Паслухаеш гэткае, дык аж галава трашчыць!

А тут табе на закусь радыё й іншымі навінамі пачастуе, ды гэткімі, што, далібог, спруцянець можна, параліч схапіць! Ды не, падумайце вось самі: нейкая там эгіпецкая газэта, якая называецца (пафранцуску) «Ля бурс эжыпсьен», урачыста паведамляе на ўвесь сьвет, што ў горадзе Александрыі нейкая Наіма Магамэд Ахмэдава нарадзіла... Але — што нарадзіла?.. Ці то якога чорта, ката, кракадзіла?... Ды не, нарадзіла яна... Хрушчова!

Што праўда, дык гэты ейны Хрушчоў шмат чым адрозьніваецца ад другога, усім ведамага Хрушчова, бо яшчэ й прамоваў не гаворыць, а пішчыць толькі, пагрозамі не займаецца, бо сам, бядак, у пялюхах ляжыць — ведама-ж, дзіцянё малое, бязраднае... А што да маскоўскае водкі, дык і на зуб не бярэ, а толькі малако пасасвае, праўда, не калгаснае, а матчынае. Адным словам бяды нікому ня робіць, а клопаты хіба толькі сваёй матцы прыносіць. Дальбог, з гэткім магамэдаўскім Хрушчовам на ўсім сьвеце, як кажуць, сьвяты спакой зрабіўся-б: ні табе атамных ці вадародных бомбаў, ні канфэрэнцыяў на найвышэйшым узроўні — нічагусенькі не патрэбна! Запішчыць, скажам, гэткі Хрушчоў, захвалюецца, а яму толькі тыркнуць соску ў зубы — ён і замаўчыць, сьціхне. Дый што казаць, адна выгада з гэткім Хрушчовам — і страху няма, і грошы ўцалеюць...

Штопраўда, дык мо ня кажнаму гэны магамэдаўскі Хрушчоў да спадобы прыйдзецца, бо, бачыце, колер скуры ягонай крыху шакаляду нагадвае, але што тычыцца густу, дык, здаецца, шакалядавы колер куды прыямнейшы ад чырвонага колеру крамлёўскага Хрушчова... А пра душу гэнага нованароджанага эгіпецкага Хрушчова, дык і гаварыць не даводзіцца! Анёл, запраўднае ласкавае ягнятка: ні антыпартыйцаў ён ня мае, ні дырэктываў нікому не дае, ні лініяў партыі не загінае, ні пра цалінную зямлю не ўспамінае! Адным словам — цудоўны твор Наімы Магамэд Ахмэдавай! Аж на сэрцы весялей робіцца, калі пра гэткага Хрушчова чуеш!

Вось, мае браткі, і скажэце пасьля гэтага — ці-ж ня дзіўныя рэчы адбываюцца сяньня на сьвеце?

Аўген Кавалеўскі

(Зацемка складача: Нядаўна пісалі газэты, што ў Каліфорніі адна Амэрыканка дала свайму нованароджану імя Спутнік. І таксама, кажуць, вельмі міралюбны хлапец...)

Зь беларускага жыцьця

КАЛЯДНАЯ ЯЛІНКА Ў КЛІЎЛЕНЬДЗЕ

11-га студзеня беларуская калёнія ў Кліўленьдзе ладзіла ялінку для дзяцей.

Вечар пачаўся ў прысутнасьці амаль усіх жыхароў калёніі.

Старшыня аддзелу БАЗА прывітаў прысутных з Калядамі й Новым Годам, пасьля чаго на сцэне была паказана мастацкая частка. У праграме былі вершы, калядныя песьні, танцы.

Вучні нашае школы дэклямавалі вершы й прывітаньні ды іхні-ж хор пад кіраўніцтвам сп. Кіслага прыгожа сьпяваў «Ой, калядачкі», «Сьвецяць, сьвецяць зорачкі», «Саўка ды Грышка». Хор моладзі пад тым-жа кіраўніцтвам выканаў песьні «Ціхая ночка» й «Неба і зямля». Перадапошнім нумарам была вельмі прыгожая рэч — танец «Сьняжыначкі», выкананы пяцьцю дзяўчаткамі нашае школы. Пасьля «сьняжыначкі» дабралі сабе пяць партнэраў і закончылі праграму полькай. Падрыхтоўку танцаў праводзіла Маня Лук'янчык.

Пасьля колькіх хвілінаў пачалася найгалаўнейшая частка — прыйшоў Дзед Мароз. Ён сардэчна вітаўся з найменшымі нашымі жыхарамі і, зразумела, сардэчна віталі яго дзеці, ды ці толькі дзеці.

Дзед Мароз прынёс падаркі маленькім, большым, моладзі, а навет і «заслужаным» у яго старэйшым. Радасьць у малых была так вялікая, што часам аж плачам канчалася.

Як ні хацелася, каб Дзед Мароз яшчэ пабыў, але цераз гадзіну ён разьвітаўся.

Вечар быў зарганізаваны сіламі нашых мясцовых арганізацыяў: аддзелу БАЗА, Жаночага Згуртаваньня, Царкоўнага прычту, нядзельнай школы й хору «Моладзі». Асаблівая падзяка належыцца Жаночаму Згуртаваньню, якое із свае касы падрыхтавала падарункі ўсім дзецям калёніі, а таксама Царкоўнаму прычту, які таксама спрычыніўся да часткі падарункаў школьнікам.

Кліўлендзкі

КАЛЯДНАЯ ЯЛІНКА Ў МЮНХЭНЕ

Калядная ялінка для дзяцей ладзілася ў Мюнхэне 11 студзеня.

У вялікай прыгожай залі стаяла з густам прыбраная вялікая, аж да самое столі, ялінка. Зусім натуральнае ўражаньне рабіў іскрысты сьнег, якім памайстэрску была абсыпана ўся ялінка.

Ужо перад 4-ай гадзінай пачалі сходзіцца дзіці з бацькамі і наагул усе Беларусы, колькі нас тут ёсьць.

Сьвяточны, радасны настрой, дзеці асабліва ўзбуджаныя, бо гэта-ж іх сьвята, да іх-жа мае прыйсьці Дзед Мароз, ім давядзецца выступіць перад ім, паказаць сваю здольнасьць, уменьне. Дык і хваляваліся малыя.

Дзяўчынкі Гіцкія (сястрычкі: Ліля, Ганулька й Оленька) — мелі быць сьняжынкамі. Яны адразу апранулі свае сьнежныя ўборы — і зусім не хаваліся за кулісамі (бо іх і ня было). Яны пырхалі каля ялінкі як матылькі, радасныя, вясёлыя сьняжыначкі.

Але вось пачалася ўрачыстасьць: на пачатку радыяперадача беларускай сэкцыі радыя «Вызваленьне», перададзеная на Бацькаўшчыну з нагоды Калядаў.

Далей пачаўся карагод вакол ялінкі і сьпевы калядак. Пяялі й прасілі Дзеда Мароза, каб прыйшоў, ды ня так проста, а й з падаркамі. Прасілі хораша, дык і прыйшоў зь вялізным мехам за плячыма.

Дзеці дэклямавалі, пяялі і скакалі перад Дзедам Марозам. Сьняжынкі выканалі свой танец, малыя сястрычка й брат Стагановічы (3 і 5 гадоў) дэклямавалі прыгожы беларускі вершык. Толік Чайкоўскі і Рая Станкевіч прадэклямавалі верш-абразок Я. Купалы «Сын і Маці». Дзеці былі ў беларускай нацыянальнай вопратцы. Прыгожы, заўсёды актуальны зьмест.

Некаторыя дэклямавалі ў іншых мовах, прыкладам Сянькоўскі ў нямецкай, дзяўчынкі Гіцкія пяялі па ангельску і гішпанску.

А на заканчэньне старэйшыя дзеці скакалі Лявоніху — спрытна, стройна (Тамара Т., Рая Ст., Паўлюк У. і Нікалор Л.). Дзьве пары толькі, ну, што-ж, спары Божа, дай нам дачакацца таго часу, што будуць скакаць 4 пары й наагул усе. Толькі крыху больш энэргіі варта было-б пажадаць баларускай калёніі, больш ініцыятывы.

Ялінку ладзіла Беларускае Жаночае Згуртаваньне, якое й зарганізавала невялікі буфэт. Буфэт меў посьпех, да якога бязумоўна спрычыніліся сп. сп. Лена Ч. і Эльза Г., якія так ганарова вытрывалі на сваім пасту, не рэагуючы навет на агульныя скокі.

Скакалі ўсе і старыя й малыя, чуліся ўсе ў ваднэй беларускай сям'і.

З. Ст.

ПОШУКІ

Балеслава Хоцька, які быў у 1950 годзе ў беларускім лягеры Бакнанг, шукае брат Ануфрэй.

Весткі просіцца слаць на адрас рэдакцыі.

НАШЫЯ ПРАДСТАЎНІЦТВЫ

АНГЕЛЬШЧЫНА:
Mr. Aleksander Laszuk, 97 Moore Park Rd, London, S. W. 6.

АРГЕНТЫНА:
Asociacion Bielorusa en la Argentina, Calle Coronel Sayos 2877, Valentin Alsina, p-cia Buenos Aires.

АЎСТРАЛІЯ:
Mr. A. Vasilenia, 39 Edwin St. Croydon, N. S. W.
Mr. A. Moroz, 109 Morrison Rd. Midland Junction, Western Australia.
Mr. M. Palashuk, 14 Steel St., Spotswood-Melbourne, Vic.

БРАЗЫЛІЯ:
C. Cimafiejcyk, Prasa 76, Tiridentes, Curitiba — Parana.

ЗАДЗІНОЧАНЫЯ ШТАТЫ:
Mr. L. Bielenis, 2042 W. St. Paul Ave, Chicago 47, Illinois.
Mr. B. Danilovich, 303 Howard St., New Brunswick, N. J.
Mr. Ul. Duniec, 814 Brayton Ave. Cleveland 13, Ohio.

КАНАДА:
Mrs. N. Akula, 57 Riverdale Ave. Toronto, Ont.

НОВАЯ ЗЭЛЯНДЫЯ:
Mr. Marian Karanieuski, 88 Hercules Drayve, Roxburg — Hydro.

ФРАНЦЫЯ:
Mr. V. Mickievič, 47, Bd de Bezons Sartrouville (S. et O.).
Mr. M. W. Kastelan, 2, Rue Galvani Roubaix (Nord).

Беларускі тыднёвік палітыкі, культуры й грамадзкага жыцьця.
Выдавец: Уладзімер Бортнік
РЭДАГУЕ КАЛЕГІЯ

Артыкулы, падпісаныя прозьвішчам або ініцыяламі аўтара, не заўсёды выражаюць пагляды Рэдакцыі. Незамоўленыя рукапісы назад не зварочваюцца. Рэдакцыя адказвае на лісты толькі пасьля далучэньня паштовае маркі або міжнароднага паштовага купону.